

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Силабус курсу
"Вчення про ґрунтоутворні процеси"

Обсяг	Загальна кількість: кредитів 2; годин - 60; змістовних модулів - 1
Семестр, Рік	VIII / 4
Дні, Час, Місце	за розкладом занять
Викладач (і)	Тригуб Валентина Іванівна, кандидат географічних наук, доцент кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру
Контактний телефон	(067)9362321
E-mail:	v.trigub07@gmail.com
Робоче місце	кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру
Консультації	очні консультації: середа з 16.00-18.00

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами буде здійснюватися наступним чином:

e-mail: v.trigub07@gmail.com

телефон: (067)9362321.

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ (місце даної дисципліни в програмі навчання; мета курсу; тематика).

Навчальний курс «Вчення про ґрунтоутворні процеси» є вибірковим. Він дозволяє отримати поглиблені знання студентів про суть ґрунтоутворного процесу в умовах різних природних і природно-антропогенних екосистем, розкриває основні теоретичні, методологічні і прикладні аспекти вчення про ґрунтоутворення.

Предметом вивчення дисципліни є - особливе природно-історичне тіло-система-ґрунт, зокрема аналіз загальної схеми ґрунтоутворення і типів ґрунтоутворного процесу; оцінки ролі різних видів ґрунтових мікро-, мезо і макропроцесів у становленні ґрунтового профілю; встановленні ролі елементарних ґрунтових процесів в розвитку і еволюції ґрунтів.

Пререквізити курсу: лекційний курс та практичні заняття з курсу "Вчення про ґрунтоутворні процеси" викладається після засвоєння студентами дисциплін «Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів», «Біогеографія з основами екології», та будуть використанні при вивченні наступних дисциплін «Біогеографічні та ґрунтознавчі дослідження», «Основи сільськогосподарського використання та аграрної економіки», «Правові основи використання ґрунтового-земельних ресурсів».

Мета курсу – ознайомлення студентів з причинами і умовами виникнення, характером, механізмами розвитку та формами прояву основних груп ґрунтових процесів; оцінка ролі ґрунтових процесів у формуванні морфології профілю та властивостей різних типів ґрунтів, їх еволюції; засвоєння методики польової та лабораторної діагностики елементарних ґрунтових процесів для наукової класифікації ґрунтів, моніторингу ґрунтових властивостей і стану навколишнього природного середовища.

Завдання дисципліни: – формування у студентів знань і поглядів на роль і місце ґрунтотворного процесу у формуванні педосфери та регіональних особливостей ґрунтів.

Очікувані результати. Після завершення цього курсу студент:

знатиме:

- загальну схему ґрунтоутворення і принципи класифікації ґрунтових процесів;
- причини виникнення, агенти прояву та механізми розвитку елементарних ґрунтових процесів;
- хімізм окремих груп елементарних ґрунтових процесів;
- морфологічні ознаки, хімічні та фізичні прояви розвитку різних ґрунтових процесів їх екологічні наслідки;

вмітиме:

- в польових умовах діагностувати ґрунтові процеси та ступінь їхнього прояву;
- використовувати експериментальні дані для діагностики ґрунтових процесів;
- діагностувати і класифікувати ґрунти за комплексом елементарних ґрунтових процесів;
- оцінити екологічну складову розвитку ґрунтових процесів.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (28 год.) та практично-семінарських занять (18 год.), організації самостійної роботи студентів (44 год.).

Основна підготовка студентів здійснюється на лекційних та практично-семінарських заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання. Під час викладання дисципліни використовуються методи навчання: словесні (лекція, пояснення); наочні (демонстрація Power Point); практичні (практичні роботи); робота з підручником (під керівництвом викладача, самостійна робота студентів).

Перелік тем (загальні блоки)

Змістовий модуль 1. Ґрунтоутворення та ґрунтотворний процес.

Тема 1. Розвиток первинного ґрунтотворного процесу. Загальна схема і суть процесу ґрунтоутворення.

Тема 2. Стадійність, циклічність і направленість ґрунтоутворення. Винос і акумуляція при ґрунтоутворенні. Протилежні явища при ґрунтоутворенні.

Тема 3. Класифікація ґрунтових процесів. Типи ґрунтоутворення. Вік ґрунтоутворення. Гетерогенність і полігенетичність ґрунтів.

Тема 4. Ґрунтовий профіль. Класифікація ґрунтових профілів. Характер і форма переходу між генетичними горизонтами. Розподіл речовини у ґрунтовому профілі.

Тема 5. Типи генетичних горизонтів. Характеристика органогенних, елювіальних, ілювіальних, метаморфічних, гідрогенно-акумулятивних, глейових та турбаційних горизонтів.

Змістовий модуль 2. Елементарні ґрунтові процеси.

Тема 6. Біогенно-акумулятивні ЕГП.

Тема 7. Гідрогенно- акумулятивні ЕГП.

Тема 8. Елювіальні ЕГП.

Тема 9. Метаморфічні ЕГП.

Тема 10. Ілювіально-акумулятивні ЕГП.

Тема 11. Антропогенні та деструкційні ЕГП.

Змістовий модуль 3. ЕГП та їх роль у формуванні ґрунтів та їх властивостей.

Тема 12. Типи елементарних ґрунтових процесів в лісових ґрунтах.

Тема 13. Чорноземний процес ґрунтоутворення.

Тема 14. Солонцевий процес ґрунтоутворення. Процеси засолення та осолодіння.

Тема 15. Еволюція ґрунтоутворних процесів під впливом антропогенного чинника.

Рекомендована література

Основна

1. Кіт М. Г. Морфологія ґрунтів. Основи теорії і практикум: Навчальний посібник – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232.
2. Позняк С.П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. У двох частинах. Ч. 1 /С. П. Позняк. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 270 с.
3. Позняк С.П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. У двох частинах. Ч. 2 /С. П. Позняк. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 286 с.
4. Позняк С.П., Красєха Є.Н. Чинники ґрунтоутворення. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 400 с.
5. Память почв / Отв. ред. В.О. Таргульян, С.В. Горячкин. – М.: Изд-во ЛКИ, 2008. – 692 с.

Допоміжна

6. Гринь Г.С. Полевая диагностика почв.-Харьков, 1974.
7. Зайдельман Ф. Р. Процесс глееобразования и его роль в формировании почв. – М.: Издательство МГУ, 1998. – 316 с.
8. Зонн С. В. Географо-генетические аспекты почвообразования, эволюция и охрана почв. – К.: Наукова думка, 1989.
9. Ковда В. А., Розанов Б. Г. Почвоведение. Почва и почвообразование.Ч.1.-М.:Наука, 1988.
10. Полупан Н. И. Почвы Украины и повышение их плодородия.Т.1.-К.:Урожай, 1988.
11. Папіш І. Я., Ямелинець Т. С. Практикум з картографії ґрунтів: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 450 с.
12. Синкевич З. А. Современные процессы в черноземах Молдавии. – Кишинев: “Штиница”, 1989. – 214 с.
13. Роде А. А. Генезис почв и современные процессы почвообразования – М: Наука,1984.
14. Світова реферативна база ґрунтових ресурсів. Структура для міжнародної класифікації, кореляції та комунікації. – Рим, 2006.
15. Моргун Ф. Т., Шикуча Н. К., Тарарико А. Г. Почвозащитное земледелие. – К.: Урожай, 1988. – 256 с.

Інформаційні ресурси

Вивчення дисципліни студентами передбачає вміння використовувати різні інформаційні ресурси, у тому числі Internet джерела:

1. Державне агентство земельних ресурсів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dazru.gov.ua>.
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>.
3. Національний науковий центр "Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського" Національна академія аграрних наук України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.issar.com.ua/> .

Політика оцінювання

- Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої

максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

- Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

- Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Поточний контроль			Модульний контроль	Сума балів
Змістовний модуль 1 (Т1-Т5)	Змістовний модуль 2 (Т6-Т11)	Змістовний модуль 3 (Т12-Т15)		
20	25	25	30	100

T1, T2 ... T15 – теми змістовних модулів.

Підсумковий контроль за дисципліною – залік. Залік складає студент, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальною програмою дисципліни та під час опанування дисципліни набрав 60 і більше балів.

Для студентів, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів, ніж мінімум для заліку (60) допускається написання реферату за темами лекційних, практичних занять чи самостійної роботи, за які отримана незадовільна оцінка, або перескладання МК, за яку отримана незадовільна оцінка.

Самостійна робота студентів.

Робота студентів складається з самостійного вивчення з певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення. Самостійна робота (СР) контролюється у вигляді тестів, контрольних робіт, колоквиумів і звітів. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення включені до контрольних заходів. Увесь обсяг СР містить завдання які вимагають від студента систематичну самостійну роботу.